

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ ФУТБОЛІСТІВ РІЗНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Андрій ПЕРЦУХОВ

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. В даній роботі приведені результати дослідження змагальної діяльності футболістів різної кваліфікації. У статті представлені кількісні та якісні показники техніко-тактичних дій футболістів команд вищої ліги чемпіонату України, першої і другої ліг першості України. Спостереження здійснювались за ігровою діяльністю футболістів команд «Металіст» Харків, «Геліос» Харків, «Арсенал» Харків. Проведено порівняльний аналіз показників кількості та ефективності техніко-тактичних дій (сумарно та окремо по кожному прийому).

Ключові слова: техніко-тактичні дії, ефективність, прийом м'яча, передачі м'яча, гра головою, обведення, перехват, відбір.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підсумки тренувальної роботи підводяться в змагальних іграх, і в наслідок цього контроль змагальної діяльності окремих футболістів і команди в цілому є пріоритетним серед усіх напрямів проведення контролю у футболі [3].

При проведенні такого контролю розглядаються так звані техніко-тактичні дії (ТТД), які класифікуються за різними ознаками. Для характеристики цих дій підбирається чималий круг показників. Підраховується загальна кількість техніко-тактичних дій, кількість окремих дій з м'ячем, неточних дій, співвідношення точних і неточних дій.

Структура та критерії ефективності індивідуальної змагальної діяльності футболістів різного віку, кваліфікації та ігрових амплуа є у наш час доволі добре вивченими [1, 4, 7, 8]. Власне техніко-тактична підготовленість футболістів завжди знаходилась у полі зору вітчизняних вчених і практиків [5, 6]. Контроль змагальної діяльності дозволяє отримати об'єктивні дані, на основі яких можна вносити корективи в тренувальну роботу і побудову гри команди. Для цього необхідно розглядати показники виконання таких індивідуальних та загальнокомандних дій, які вносять найбільший «вклад» у результат матчу, враховуючи при цьому аналітичні закономірності гри та тенденції її розвитку [3].

Мета роботи: здійснити порівняльний аналіз кількісних та якісних показників індивідуальних техніко-тактичних дій футболістів різної кваліфікації.

Методи: аналіз і узагальнення літературних джерел, педагогічні спостереження, математична статистика.

Організація дослідження. Дослідження проводилось у 2007-2008 рр. з футболістами професійних команд вищої ліги чемпіонату України, першої і другої ліг першості України. Реєстрація та аналіз техніко-тактичних дій гравців здійснювались відповідно з рекомендаціями науково-методичного (технічного) комітету Федерації футболу України [2].

Фіксувались наступні техніко-тактичні дії: прийом м'яча, короткі та середні передачі м'яча вперед, короткі та середні передачі м'яча назад та поперек, довгі передачі м'яча, гра головою, обведення, перехват м'яча, відбір м'яча, удари у ворота. Після реєстрації та обробки отриманих показників було проведено порівняльний аналіз індивідуальних техніко-тактичних дій футболістів команд різного рівня.

Виклад основного матеріалу. У результаті дослідження було встановлено, що футболісти команд вищої ліги чемпіонату України в середньому за гру виконують $89,23 \pm 2,47$ ТТД з коефіцієнтом ефективності $77,45 \pm 0,66$ %, гравці команд першої ліги першості України за гру

виконують $80,37 \pm 2,29$ ТТД з ефективністю $67,52 \pm 0,87$ %, а футболісти другої ліги за час гри виконують $67,65 \pm 1,99$ ТТД з коефіцієнтом ефективності $67,12 \pm 0,81$ %.

Було встановлено, що футболісти вищої, першої та другої ліг під час гри найчастіше використовують прийом м'яча ($23,80 \pm 0,81$; $18,34 \pm 0,73$; $14,92 \pm 0,66$ прийоми відповідно), короткі та середні передачі м'яча вперед ($25,97 \pm 1,25$; $18,51 \pm 0,99$; $15,38 \pm 0,88$) короткі та середні передачі м'яча назад та поперек поля ($16,13 \pm 0,70$; $14,41 \pm 0,76$; $11,25 \pm 0,47$).

Найбільша кількість браку у діях футболістів команд вищої, першої та другої ліг було зареєстровано при виконанні довгих передач м'яча вперед, одноборств за верховий м'яч, обведення суперника, ударів у ворота ногою і головою.

У таблиці 1 приведені середні дані кількісних та якісних показників техніко-тактичних дій футболістів команд вищої ліги чемпіонату України та першої ліги першості України.

Встановлено, що футболісти вищої ліги чемпіонату України значно перевершують футболістів першої ліги за показниками загальної кількості техніко-тактичних дій ($t=2,63$; $p<0,01$) та ефективності виконання ТТД ($t=9,11$; $p<0,001$).

Таблиця 1

**Показники ТТД футболістів команд вищої (n=100) та першої ліги (n=100)
(в середньому за гру)**

ТТД		Вища ліга	Перша ліга	t	p
Прийом м'яча	Кількість	$23,80 \pm 0,81$	$18,34 \pm 0,73$	5,01	$<0,001$
	Еф. %	$93,82 \pm 0,75$	$89,37 \pm 1,19$	3,16	$<0,01$
Короткі та середні передачі вперед	Кількість	$25,97 \pm 1,25$	$18,51 \pm 0,99$	4,69	$<0,001$
	Еф. %	$75,36 \pm 1,15$	$62,33 \pm 1,97$	5,71	$<0,001$
Короткі та середні передачі назад та поперек	Кількість	$16,13 \pm 0,70$	$14,41 \pm 0,76$	1,67	$>0,05$
	Еф. %	$88,92 \pm 1,24$	$88,67 \pm 0,93$	0,16	$>0,05$
Довгі передачі вперед	Кількість	$5,07 \pm 0,67$	$7,94 \pm 0,85$	2,66	$<0,01$
	Еф. %	$33,75 \pm 3,17$	$25,90 \pm 2,78$	1,86	$>0,05$
Довгі передачі назад та поперек	Кількість	$0,21 \pm 0,06$	$0,57 \pm 0,09$	3,27	$<0,01$
	Еф. %	$93,33 \pm 6,67$	$84,53 \pm 4,84$	1,07	$>0,05$
Гра головою	Кількість	$3,23 \pm 0,27$	$5,90 \pm 0,46$	5,04	$<0,001$
	Еф. %	$87,02 \pm 2,77$	$52,98 \pm 3,01$	8,32	$<0,001$
Обведення	Кількість	$4,28 \pm 0,34$	$3,41 \pm 0,26$	2,02	$<0,05$
	Еф. %	$56,70 \pm 3,23$	$56,17 \pm 3,17$	0,12	$>0,05$
Перехват	Кількість	$3,79 \pm 0,30$	$3,81 \pm 0,28$	0,05	$>0,05$
	Еф. %	$76,47 \pm 2,77$	$74,19 \pm 2,92$	0,57	$>0,05$
Відбір	Кількість	$5,58 \pm 0,28$	$5,75 \pm 0,30$	0,41	$>0,05$
	Еф. %	$44,97 \pm 2,62$	$41,01 \pm 2,52$	1,09	$>0,05$
Удари у ворота ногою	Кількість	$1,08 \pm 0,12$	$1,20 \pm 0,13$	0,67	$>0,05$
	Еф. %	$44,44 \pm 5,72$	$43,77 \pm 5,75$	0,08	$>0,05$
Удари у ворота головою	Кількість	$0,17 \pm 0,04$	$0,23 \pm 0,05$	1,00	$>0,05$
	Еф. %	$65,63 \pm 11,83$	$42,31 \pm 13,69$	1,29	$>0,05$
Усього за гру	Кількість	$89,23 \pm 2,47$	$80,37 \pm 2,29$	2,63	$<0,01$
	Еф. %	$77,45 \pm 0,66$	$67,52 \pm 0,87$	9,11	$<0,001$

Виявлено, що кількість техніко-тактичних дій, які виконують футболісти команд вищої та першої ліги неоднакова. Так, гравці вищої ліги перевершують гравців першої ліги за кількістю прийомів м'яча ($t=5,01$; $p<0,001$), коротких та середніх передач м'яча вперед ($t=4,69$; $p<0,001$), обведення суперника ($t=2,02$; $p<0,05$). В свою чергу футболісти першої ліги значно частіше у грі використовують довгі передачі м'яча вперед ($t=2,66$; $p<0,01$) та одноборства за верховий м'яч ($t=5,04$; $p<0,001$). Порівнюючи показники ефективності техніко-тактичних дій, слід відзначити, що за всіма параметрам футболісти вищої ліги перевершують гравців першої ліги. Але достовірні відмінності нами виявлені лише в ефективності виконан-

ня прийомів м'яча ($t=5,01$; $p<0,001$), коротких та середніх передач м'яча вперед ($t=5,71$; $p<0,001$) та одноборств за верховий м'яч ($t=8,32$; $p<0,001$).

Ще більш істотні відмінності виявлені нами у показниках техніко-тактичних дій футболістів вищої ліги чемпіонату України та другої ліги першості України (табл. 2).

Таблиця 2

**Показники ТТД футболістів команд вищої (n=100) та другої ліги (n=100)
(в середньому за гру)**

ТТД		Вища ліга	Друга ліга	t	p
Прийом м'яча	Кількість	23,80±0,81	14,92±0,66	8,54	<0,001
	Еф. %	93,82±0,75	89,06±1,07	3,63	<0,001
Короткі та середні передачі вперед	Кількість	25,97±1,25	15,38±0,88	6,92	<0,001
	Еф. %	75,36±1,15	62,05±2,64	4,62	<0,001
Короткі та середні передачі назад та поперек	Кількість	16,13±0,70	11,25±0,47	5,81	<0,001
	Еф. %	88,92±1,24	87,67±1,39	0,67	>0,05
Довгі передачі вперед	Кількість	5,07±0,67	5,50±0,58	0,48	>0,05
	Еф. %	33,75±3,17	25,81±2,62	1,93	>0,05
Довгі передачі назад та поперек	Кількість	0,21±0,06	0,37±0,07	1,78	>0,05
	Еф. %	93,33±6,67	82,14±6,47	1,20	>0,05
Гра головою	Кількість	3,23±0,27	5,67±0,46	4,60	<0,001
	Еф. %	87,02±2,77	45,33±3,34	9,61	<0,001
Обведення	Кількість	4,28±0,34	3,62±0,29	1,47	>0,05
	Еф. %	56,70±3,23	48,15±3,36	1,83	>0,05
Перехват	Кількість	3,79±0,30	4,12±0,34	0,73	>0,05
	Еф. %	76,47±2,77	72,67±3,15	0,91	>0,05
Відбір	Кількість	5,58±0,28	5,72±0,35	0,31	>0,05
	Еф. %	44,97±2,62	40,40±2,71	1,21	>0,05
Удари у ворота ногою	Кількість	1,08±0,12	0,95±0,11	0,81	>0,05
	Еф. %	44,44±5,72	36,15±5,05	1,09	>0,05
Удари у ворота головою	Кількість	0,17±0,04	0,15±0,04	0,33	>0,05
	Еф. %	65,63±11,83	40,00±13,09	1,45	>0,05
Усього за гру	Кількість	89,23±2,47	67,65±1,99	6,81	<0,001
	Еф. %	77,45±0,66	67,12±0,81	9,93	<0,001

Встановлено, що футболісти другої ліги поступаються більш досвідченим футболістам команд вищої ліги за показниками загальної кількості ТТД ($t=6,81$; $p<0,001$) та за показниками ефективності виконання усіх ТТД ($t=9,93$; $p<0,001$).

Порівнюючи кількість окремих техніко-тактичних дій, які виконують гравці вищої та другої ліги в середньому за гру, видно, що футболісти вищої ліги перевершують гравців другої ліги за кількістю прийомів м'яча ($t=8,54$; $p<0,001$), коротких та середніх передач м'яча вперед ($t=6,92$; $p<0,001$), коротких та середніх передач м'яча назад та поперек поля ($t=5,81$; $p<0,001$). У свою чергу футболісти другої ліги під час гри частіше вступають в одноборства за верховий м'яч ($t=4,60$; $p<0,001$).

Слід також зазначити, що футболісти команд вищої ліги мають кращі показники ефективності виконання окремих техніко-тактичних дій. А саме, прийомів м'яча ($t=3,63$; $p<0,001$), коротких та середніх передач м'яча вперед ($t=4,62$; $p<0,001$), довгих передач м'яча вперед ($t=1,93$; $p>0,05$), гри головою ($t=9,61$; $p<0,001$), обведення суперника ($t=1,83$; $p>0,05$).

У таблиці 3 представлено порівняльну характеристику кількісних та якісних показників техніко-тактичних дій футболістів команд першої та другої ліги першості України. Виявлено, що футболісти першої ліги виконують в середньому за гру значно більше ТТД ($t=4,20$; $p<0,001$) ніж футболісти другої ліги. Показник ефективності загальної кількості

ТТД у гравців першої ліги трохи вище ніж у гравців другої ліги, проте, вірогідних відмінностей не виявлено ($p > 0,05$).

Порівняльний аналіз ТТД гравців команд першої та другої ліг виявив достовірні відмінності лише в показниках кількості прийомів м'яча ($t=3,49$; $p < 0,001$), кількості коротких та середніх передач м'яча вперед ($t=2,37$; $p < 0,05$), кількості коротких та середніх передач м'яча назад та поперек поля ($t=3,55$; $p < 0,001$) і кількості довгих передач м'яча вперед ($t=2,37$; $p < 0,05$).

Таблиця 3

**Показники ТТД футболістів команд першої ($n=100$) та другої ліги ($n=100$)
(в середньому за гру)**

ТТД		Перша ліга	Друга ліга	t	p
Прийом м'яча	Кількість	18,34±0,73	14,92±0,66	3,49	<0,001
	Еф. %	89,37±1,19	89,06±1,07	0,19	>0,05
Короткі та середні передачі вперед	Кількість	18,51±0,99	15,38±0,88	2,37	<0,05
	Еф. %	62,33±1,97	62,05±2,64	0,09	>0,05
Короткі та середні передачі назад та поперек	Кількість	14,41±0,76	11,25±0,47	3,55	<0,001
	Еф. %	88,67±0,93	87,67±1,39	0,67	>0,05
Довгі передачі вперед	Кількість	7,94±0,85	5,50±0,58	2,37	<0,05
	Еф. %	25,90±2,78	25,81±2,62	0,02	>0,05
Довгі передачі назад та поперек	Кількість	0,57±0,09	0,37±0,07	1,82	>0,05
	Еф. %	84,53±4,84	82,14±6,47	0,30	>0,05
Гра головою	Кількість	5,90±0,46	5,67±0,46	0,35	>0,05
	Еф. %	52,98±3,01	45,33±3,34	1,70	>0,05
Обведення	Кількість	3,41±0,26	3,62±0,29	0,54	>0,05
	Еф. %	56,17±3,17	48,15±3,36	1,74	>0,05
Перехват	Кількість	3,81±0,28	4,12±0,34	0,70	>0,05
	Еф. %	74,19±2,92	72,67±3,15	0,35	>0,05
Відбір	Кількість	5,75±0,30	5,72±0,35	0,07	>0,05
	Еф. %	41,01±2,52	40,40±2,71	0,16	>0,05
Удари у ворота ногою	Кількість	1,20±0,13	0,95±0,11	1,47	>0,05
	Еф. %	43,77±5,75	36,15±5,05	1,00	>0,05
Удари у ворота головою	Кількість	0,23±0,05	0,15±0,04	1,33	>0,05
	Еф. %	42,31±13,69	40,00±13,09	0,12	>0,05
Усього за гру	Кількість	80,37±2,29	67,65±1,99	4,20	<0,001
	Еф. %	67,52±0,87	67,12±0,81	0,34	>0,05

Необхідно зазначити, що футболісти команд першої ліги перевершують гравців команд другої ліги за показниками ефективності виконання всіх окремих техніко-тактичних дій, однак, достовірних відмінностей між цими показниками не виявлено ($p > 0,05$).

Футболісти команд першої та другої ліг близькі за показниками кількості та ефективності таких техніко-тактичних дій як довгі передачі м'яча назад і поперек поля, гра головою, обведення суперника, перехват м'яча, відбір м'яча, удари у ворота ногою та головою.

Висновки

1. Результати наших досліджень свідчать про те, що кількість та якість техніко-тактичних дій, що виконують футболісти команд вищої ліги чемпіонату України, першої та другої ліги першості України неоднакові.

2. Футболісти команд вищої ліги чемпіонату України за багатьма параметрами перевершують гравців команд першої та другої ліг. Разом з цим, відзначаються схожості в кількості та якості техніко-тактичних дій гравців команд першої та другої ліг.

3. В структурі ТТД футболістів команд вищої ліги та команд першої і другої ліг відзначені достовірні відмінності у кількості та ефективності прийомів м'яча, коротких та серед-

ніх передач м'яча вперед, гри головою. Не виявлено вірогідних відмінностей в кількості та ефективності перехватів м'яча, відборів м'яча, ударів у ворота ногою та головою.

4. Встановлено, що футболісти різної кваліфікації під час гри частіше застосовують прийом м'яча, короткі та середні передачі м'яча вперед, назад та поперек поля. При цьому найбільшу кількість неточних дій у грі футболісти професійних команд різного рівня здійснюють при виконанні довгих передач м'яча вперед.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть спрямовані на проведення порівняльного аналізу змагальної діяльності футболістів різної кваліфікації з урахуванням ігрових амплу (воротарів, захисників, півзахисників, нападників).

Список літератури

1. *Аверьянов А. А.* Анализ технико-тактических действий полузащитников сборной Франции в играх Первенства Европы 2000 г. / А. А. Аверьянов // Теория и практика футбола. – 2004. – № 1 (21). – С. 8 – 11.
2. *Бузник А.* Инструкция по работе научно-методических групп в неаматорских футбольных командах / Бузник А., Джус О. ; Науч.-метод. (техн.) комитет Федерации футбола Украины. – Киев : [б.н.], 2001. – 40 с.
3. *Голомазов С. В.* Футбол. Теоретические основы и методика контроля технического мастерства / Голомазов С. В., Чирва Б. Г. – М. : [б.н.], 2000. – С. 17 – 27.
4. *Журид С. Н.* Совершенствование технико-тактической подготовки футболистов 15-17 лет с использованием комплексов тренировочных заданий : дис. ... канд. наук по физ. воспитанию и спорту : спец. 24.00.01 “Олимп. і профес. спорт” / Журид С. Н. – Харьков, 2007. – 231 с.
5. *Лисенчук Г. А.* Управление подготовкой футболистов / Лисенчук Г. А. – К. : Олимп. литература, 2003. – 272 с.
6. *Люкшинов Н. М.* Искусство подготовки высококлассных футболистов : науч.-метод. пособие / Люкшинов Н. М. – М. : Сов. спорт, 2003. – 416 с.
7. *Тюленьков С.* Сравнительный анализ технико-тактических действий команд-участниц розыгрышей Кубков мира 1990 и 1998 годов / С. Тюленьков, Ю. Цубан // Теория и практика футбола. – 2000. – № 1 (5). – С. 2 – 6.
8. *Шамардин В. Н.* Моделирование подготовленности квалифицированных футболистов : учеб. пособие / Шамардин В. Н. – Днепропетровск : Пороги, 2002. – 200 с.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ТЕХНИКО-ТАКТИЧЕСКИХ ДЕЙСТВИЙ ФУТБОЛИСТОВ РАЗНОЙ КВАЛИФИКАЦИИ

Андрей ПЕРЦУХОВ

Харьковская государственная академия физической культуры

Аннотация. В данной работе приведены результаты исследования соревновательной деятельности футболистов разной квалификации. В статье представлены количественные и качественные показатели технико-тактических действий футболистов команд высшей лиги чемпионата Украины, первой и второй лиг первенства Украины. Наблюдения осуществлялись за игровой деятельностью футболистов команд «Металлист» Харьков, «Гелиос» Харьков, «Арсенал» Харьков. Проведен сравнительный анализ показателей количества и эффективности технико-тактических действий (суммарно и в отдельности по каждому приему).

Ключевые слова: технико-тактические действия, эффективность, прием мяча, передачи мяча, игра головой, обводка, перехват, отбор.

**COMPARATIVE ANALYSIS
OF INDIVIDUAL TECHNIQUE AND TACTICAL ACTIONS
OF FOOTBALLERS OF DIFFERENT QUALIFICATION**

Andrey PERTSUKHOV

Kharkov State Academy of Physical Culture

Abstract. This article deals with the results of research of competitive activity of footballers of different qualification. Quantitative and qualitative indices of technique and tactical actions of footballers of top league teams of Ukrainian Championship, first and second leagues of Ukrainian Championship are presented in the article. Observations took place for game activity of footballers of «Metallist» Kharkov, «Gelios» Kharkov, «Arsenal» Kharkov teams. Comparative analysis of indices of quality and efficiency of technique and tactical actions (total and partly in every technique) is carried out.

Key words: technique and tactical actions, efficiency, ball technique, ball passes, heading, dribbling, interceptions, tackling.